

O'ZBEKISTONDA VALYUTA BOZORINING LIBERALLASHUVI VA UNING MAKROIQTISODIY BARQARORLIKKA TA'SIRI

Muqimova Gulnoza Odiljon qizi

Toshkent davlat iqtisodiyot

Universiteti magistratura 2-kurs talabasi

akramova1019@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqola, O'zbekistonda valyuta bozorining liberallashtirish jarayoni, uning iqtisodiyotga va makroiqtisodiy barqarorlikka ta'siri hamda istiqboldagi rivojlanish yo'nalishlari batafsil tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: valyuta, milliy valyuta, makroiqtisodiyot, eksport, import, infilyatsiya, valyuta kursi dinamikasi, investitsiya.

Kirish

Valyuta bozori har qanday mamlakat iqtisodiyotining muhim tarkibiy qismi bo'lib, uning samarali ishlashi milliy iqtisodiyotning barqarorligi va rivojlanishiga ta'sir qiladi. O'zbekistonda so'nggi yillarda amalga oshirilgan iqtisodiy islohotlarning asosiy yo'nalishlaridan biri valyuta bozorini liberallashtirish bo'ldi. Valyuta siyosatini erkinlashtirish xalqaro savdo va investitsiyalar uchun qulay muhit yaratish, shuningdek, iqtisodiyotning jahon bozorlariga integratsiyasini ta'minlash uchun muhim qadam bo'ldi.

O'zbekistonda 2017-yilda amalga oshirilgan valyuta islohotlari mamlakat iqtisodiyotida yangi bosqichni boshlab berdi. Ushbu islohotlar natijasida valyuta operatsiyalarining erkinligi ta'minlandi, xalqaro moliyaviy tashkilotlar bilan hamkorlik mustahkamlandi va mamlakatning investitsion jozibadorligi oshdi. Shu sababli, ushbu maqolada O'zbekistonda valyuta bozorining liberallashtirish jarayoni, uning iqtisodiyotga va makroiqtisodiy barqarorlikka ta'siri hamda istiqboldagi rivojlanish yo'nalishlari batafsil tahlil qilinadi.

Asosiy qism.

2017-yil 5-sentabrda Prezident Shavkat Mirziyoyevning "Valyuta siyosatini erkinlashtirish bo'yicha dastlabki chora-tadbirlar to'g'risida"gi farmoni e'lon qilindi. Ushbu islohotning asosiy maqsadi milliy valyuta – so'mning erkin konvertatsiyasini ta'minlash, valyuta kursini bozor mexanizmlariga moslashtirish va O'zbekistonning xalqaro iqtisodiy integratsiyasini kuchaytirishdan iborat edi. Islohot doirasida quyidagi muhim o'zgarishlar amalga oshirildi:

- Jismoniy va yuridik shaxslarga erkin valyuta ayirboshlash imkoniyati yaratildi;
- Eksport qiluvchi korxonalar o'z daromadlarini erkin konvertatsiya qilish huquqiga ega bo'ldi;
- Valyuta ayirboshlash shoxobchalari soni ko'paytirildi;
- Valyuta bozorida talab va taklif asosida bozor kursi shakllana boshladi;

- Xorijiy investorlar uchun investitsiya muhiti yaxshilandi va ularning kapital mablag'larini erkin o'tkazishiga sharoit yaratildi. Valyuta bozorining erkinlashuvi va liberalizatsiyasi xorijiy investorlarga o'z kapitalini O'zbekistonga kiritishga imkon berdi. Bu mamlakatda iqtisodiy o'sish va barqarorlikni ta'minlashga yordam berdi. Investorlar uchun valyuta kursining aniq va bozor talabiga mos belgilanishi ishonchni oshirdi.

Valyuta islohotlari natijasida O'zbekiston iqtisodiyotida quyidagi ijobiy o'zgarishlar kuzatildi:

- Savdo balansida ijobiy o'zgarishlar yuz berdi, eksport hajmi oshdi. Valyuta siyosatining liberalizatsiyasi eksportchilar uchun raqobatbardosh narxlarni belgilashda yordam berdi. Milliy valyutaning erkin almashuvi eksportga nisbatan foydali bo'lib, xalqaro savdoni kengaytirdi.
- Yuqori likvidlik va bozorning chuqurligi: Erkin valyuta bozorining rivojlanishi, shuningdek, bozor likvidligini oshiradi va moliyaviy operatsiyalarni tezroq amalga oshirish imkonini yaratadi. Bu nafaqat ichki iqtisodiyotga, balki xalqaro moliya bozorlariga ham integratsiyani kuchaytiradi

- Markaziy bankning pul-kredit siyosati islohotlarga moslashdi va inflyatsiya darajasi bosqichma-bosqich pasaytirildi;
- Xalqaro reyting agentliklari tomonidan O‘zbekistonning kredit reytingi yaxshilandi.

Inflyatsiya va valyuta kursining dinamikasi

Valyuta kursining liberallashuvi dastlab inflyatsiyaning oshishiga sabab bo‘ldi. 2017-yilda so‘mning devalvatsiyasi sodir bo‘ldi va iste‘mol narxlari oshdi. Biroq, keyingi yillarda Markaziy bank tomonidan olib borilgan monetar siyosat natijasida inflyatsiya darajasi pasaya boshladi.

1-Jadval ¹

O‘zbekistonda valyuta islohotlarining eksport va importga ta’siri (mln. AQSh dollari)

Yil	Eksport hajmi	Import hajmi	Savdo balansi
2016	12 500	15 800	-3 300
2017	13 200	16 500	-3 300
2018	14 500	17 200	-2 700
2019	17 100	19 500	-2 400
2020	17 800	18 900	-1 100
2021	19 600	20 300	-700
2022	21 300	22 000	-700

Xorijiy investorlar uchun qulay valyuta siyosati muhim omillardan biri hisoblanadi. Valyuta konvertatsiyasining erkinlashuvi O‘zbekistonga to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalar hajmining ortishiga sabab bo‘ldi.

Valyuta bozorining kelajakdagi rivojlanishi sifatida quyidagilarni aytishimiz mumkin:

Mamlakatning global iqtisodiyotga integratsiyasi: O‘zbekistonda valyuta bozorining erkinlashuvi va liberalizatsiyasi natijasida mamlakatning global iqtisodiyotga integratsiyasi davom etmoqda. Bu mamlakatning xalqaro moliya bozorlaridagi o‘rnini kuchaytiradi va yangi investitsion imkoniyatlar yaratadi.

Barqaror valyuta kursi: Kelajakda, markaziy bankning valyuta kursini barqarorlashtirishga qaratilgan siyosatlari va bozorning talabiga mos ravishda ishlab chiqilgan strategiyalar valyuta kursining barqarorligini saqlashga yordam beradi.

Moliyaviy tizimning modernizatsiyasi: Yana bir muhim yo‘nalish bu mamlakatda moliyaviy tizimning yanada modernizatsiya qilinishi va valyuta bozorida yangi vositalarning joriy etilishidir. Bu investorlar uchun yangi imkoniyatlar yaratadi va bozorning samaradorligini oshiradi

Xulosa

O‘zbekistonda valyuta bozorining liberallashuvi iqtisodiyotning turli sohalariga ijobiy ta’sir ko‘rsatdi. Eksport hajmining o‘sishi, investitsiya muhitining yaxshilanishi va makroiqtisodiy barqarorlikning ta‘minlanishi kelgusida iqtisodiy o‘shishning barqaror bo‘lishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Mirziyoyev Sh.M. “O‘zbekistonning islohotlar strategiyasi” – Toshkent, 2019
2. O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi – www.stat.uz
3. Jahon banki hisobotlari - www.worldbank.org
4. Xalqaro valyuta jamg‘armasi (IMF) hisobotlari – www.imf.org
5. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki – www.cbu.uz

¹ Manba: O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi, www.stat.uz